

Flora- en faunaquickscan op planlocatie Knapzaksteeg 16 te Putten

In opdracht

van: Fam.

Juli 2019

Flora- en faunaquickscan Knapzaksteeg 16 te Putten

Colofon:

Opdrachtgever: Fam.

Tekst en foto's: J.H.S. Rijdsdijk MSc

Rapportkenmerk: R19018-01

Status rapport: Definitief

Datum: 12-07-2019

Contact: Natuurkompas Ecologisch onderzoek & advies
Ugchelseweg 86
7339 CL Ugchelen
06-24804418
info@natuurkompas.nl
www.natuurkompas.nl

© Natuurkompas. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins noch mag het zonder toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd

Natuurkompas is niet verantwoordelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurkompas. De opdrachtgever vrijwaart Natuurkompas voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Doel	2
1.3	Leeswijzer	2
2	Beleidskader	3
2.1	Inleiding Wet natuurbescherming	3
2.2	Soortbescherming	3
2.3	Gebiedsbescherming	4
3	Plangebied en werkzaamheden	6
3.1	Beschrijving onderzoeksgebied	6
3.2	Geplande werkzaamheden	7
4	Werkwijze	8
5	Resultaten en effectbeoordeling	9
5.1	Vaatplanten	9
5.2	Grondgebonden zoogdieren	9
5.3	Vleermuizen	12
5.4	Vogels	14
5.5	Reptielen en amfibieën	16
5.6	Overige beschermde soorten	17
5.7	Samenvatting	18
6	Mitigatie en compensatie	20
7	Conclusies en aanbevelingen	21
7.1	Conclusies	21
7.2	Aanbevelingen	22
	Bronnenlijst	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De familie is voornemens om de bestemming van het perceel Knapzaksteeg 16 te Putten te laten wijzigen van 'agrarisch' naar 'wonen'. Met de wijziging van de bestemming wordt ook een pluimveestal gesloopt. De Wet natuurbescherming schrijft voor dat in dergelijke gevallen de (mogelijke) effecten op beschermde dier- en plantensoorten in kaart moeten worden gebracht. Dit gebeurt middels een flora- en faunaquickscan.

In de quickscan moet worden aangetoond dat de bestemmingsplanwijziging en de sloop van de pluimveestal niet leiden tot negatieve effecten op onder de Wet natuurbescherming beschermde dier- en plantensoorten. Indien dit niet uit te sluiten is, moet er mogelijk nader onderzoek plaatsvinden, moeten mitigerende (verzachtende) maatregelen getroffen worden en eventueel een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd worden.

Ecologisch onderzoek en adviesbureau Natuurkompas is door de familie gevraagd een flora- en faunaquickscan uit te voeren om de effecten van de bestemmingswijziging en de sloop van de pluimveestal op eventueel aanwezige beschermde dier- en plantensoorten in kaart te brengen. Er wordt hierbij ingegaan op het soortbeschermingsdeel van de Wet natuurbescherming. Voorliggende flora- en faunaquickscan is gebaseerd op een gebiedsanalyse, beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde plant- en diersoorten en een biotoopinschatting die is gemaakt tijdens een verkennend veldonderzoek.

1.2 Doel

Deze flora- en faunaquickscan geeft antwoord op de volgende vragen:

- Welke onder de Wet natuurbescherming beschermde dier- en plantensoorten komen (mogelijk) voor in het plangebied?
- Welke negatieve effecten kunnen deze soorten ondervinden door de ingreep?
- Is er als gevolg van de voorgenomen plannen sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming?
- Is nader onderzoek noodzakelijk?
- Is het treffen van mitigerende maatregelen noodzakelijk?
- Is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk?

1.3 Leeswijzer

Deze rapportage is ingedeeld in verschillende hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt het beleidskader toegelicht. In hoofdstuk 3 wordt de ligging van het plangebied en de voorgenomen werkzaamheden doorgenomen, waarna in hoofdstuk 4 de werkwijze wordt toegelicht. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van de flora- en faunaquickscan beschreven en worden de effecten van de voorgenomen ingreep bepaald. Vervolgens wordt in hoofdstuk 6 een aantal mitigerende en compenserende maatregelen beschreven. De toetsing wordt afgesloten met een conclusie en enkele aanbevelingen in hoofdstuk 7. Eventuele relevante (verspreidings)literatuur is opgenomen in een literatuurlijst.

2 Beleidskader

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op voor de voorgenomen ingreep relevante natuurwetgeving en het natuur- en soortenbeleid van de diverse overheden. In deze rapportage wordt ingegaan op hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming. In dit hoofdstuk is de soortbescherming vastgelegd. Daarnaast wordt kort het beleidskader voor gebiedsbescherming geschetst.

2.1 Inleiding Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming is op 1 januari 2017 in werking getreden en voegt drie 'oude' natuurwetten samen: de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Het uitgangspunt van de Wet natuurbescherming is de bescherming en ontwikkeling van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit.

Op termijn gaat de Wet natuurbescherming op in de Omgevingswet. De Omgevingswet treedt naar verwachting in 2021 in werking. De uitwerking van de Wet natuurbescherming is vastgelegd in de Regeling Natuurbescherming en het Besluit Natuurbescherming. De Provincie Gelderland, waar dit project plaatsvindt, heeft de volgende relevante verordeningen en regelingen voor natuurbescherming vastgesteld:

- Omgevingsverordening Gelderland
- Omgevingsvisie Gelderland

De Wet natuurbescherming kent naast de algemene zorgplicht (artikel 1.11) nog drie hoofdstukken die van belang zijn voor ruimtelijke ingrepen. Dit betreft hoofdstuk 2 (Natura 2000-gebieden), hoofdstuk 3 (Soorten) en hoofdstuk 4 (Houtopstanden).

2.2 Soortbescherming

De Wet natuurbescherming (verder Wnb) is per 1-1-2017 in werking getreden en vervangt de Flora- en faunawet (Ffwet), Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Ten opzichte van deze voormalige wetten zijn er enkele wijzigingen. De voornaamste wijzigingen hebben betrekking op de soorten en de gewijzigde verbodsbepalingen. De Wet natuurbescherming kent 4 beschermingsregimes voor soorten:

- art 3.1: bescherming van vogels die onder de Vogelrichtlijn vallen – dit zijn alle vogels;
- art 3.5: bescherming van dieren en planten die in de bijlage IV van de Habitatrichtlijn, bijlage II van het verdrag van Bern of bijlage I van het verdrag van Bonn – ook wel 'strikt beschermde soorten' genoemd;
- art 3.10: bescherming van soorten die worden genoemd in bijlage A en B van de Wet natuurbescherming - dit zijn deels meer algemene soorten die enkel nationaal beschermd worden en geen bescherming genieten onder Europese regelgeving;
- Algemene zorgplicht zoals verwoord in artikel 1.11.

In de genoemde artikelen is bepaald voor welke handelingen een vrijstelling kan worden verleend van de tevens in dat artikel genoemde verbodsbepalingen. De verbodsbepalingen uit de Wnb zijn (iets) anders geformuleerd dan de verbodsbepalingen uit de Ffwet. De verbodsbepalingen komen er kortweg op neer dat vogels en andere beschermde soorten niet (opzettelijk) gedood of opzettelijk verstoord mogen worden en dat nesten/voortplantingsplaatsen en rustplaatsen niet beschadigd of vernield mogen worden. Planten mogen niet worden geplukt of vernield. Voor vogels geldt daarbij dat nesten niet weggenomen mogen worden¹.

¹ De term jaarrond beschermde nesten (met een verdeling in 5 categorieën) is niet in de wet genoemd. De uitwerking van dit onderwerp wordt echter wel door provincies gevolgd.

Daarnaast is de lijst met beschermde soorten gewijzigd: naast de overgehevelde en toegevoegde soorten (vaatplanten, vlinders) is er een groot aantal soorten dat geen beschermde status meer heeft in de Wnb. Dit betreffen voornamelijk vaatplanten en vissen.

Ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden

Artikelen 3.3, 3.8 en 3.11 van de Wnb bevatten de ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden van de genoemde verboden. Voor soorten van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen vrijstelling worden verleend op basis van de in deze richtlijnen genoemde belangen (bijvoorbeeld openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna). Onder de Wnb zal voor deze soorten een ontheffingsplicht gaan gelden, behalve als het bevoegd gezag, de Provincie of ministerie van LNV, door middel van een zogenoemde vrijstelling anders besluit. De bevoegdheid voor het verlenen van een ontheffing of vrijstelling wordt overgeheveld naar de provincie².

Voor de 'andere soorten' van artikel 3.10 kunnen provincies en het ministerie van LNV een algemene vrijstelling van de vergunningplicht vaststellen middels een verordening. Provincie Gelderland heeft in januari 2017 de provinciale verordening en vrijstelling gepubliceerd. Voor ruimtelijke ingrepen geldt hierdoor een vrijstelling van de ontheffingsplicht voor een aantal meer algemeen voorkomende soorten zoogdieren en amfibieën in geval van ruimtelijke ontwikkeling. Deze soorten stonden voorheen op tabel 1 van de Flora- en faunawet.

Zorgplicht soortenbescherming

Voor alle planten en dieren (dus ook voor soorten die niet zijn opgenomen in de Wnb) geldt de algemene zorgplicht conform Wnb art. 1.11. Deze plicht houdt in dat eenieder 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild levende planten en dieren en hun leefomgeving. Veelal komt de zorgplicht erop neer dat tijdens werkzaamheden negatieve effecten op planten en dieren zoveel mogelijk moet worden voorkomen en dat bij de inrichting aandacht moet worden besteed aan de realisatie van geschikt habitat voor plant en dier.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen effecten mogen optreden, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat de verstoring en eventueel lijden zo beperkt mogelijk is.

2.3 Gebiedsbescherming

Bescherming van gebieden verloopt over twee sporen, namelijk via de Wnb voor Natura 2000-gebieden en via een planologisch beschermingsregime voor het Natuurnetwerk Nederland, de voormalige EHS (hierna: NNN). Hieronder worden beide beknopt toegelicht.

Natura 2000

Hoofdstuk 2 van de Wnb richt zich op de gebieden die zijn aangewezen op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Met deze Europese richtlijnen worden habitats en soorten van Europees belang beschermd. Deze gebieden staan bekend als Natura 2000-gebieden. Naast beschermde Natura 2000-gebieden was er vroeger ook sprake van Beschermde Natuurmonumenten. Deze zijn niet meer als zodanig beschermd en zijn, indien zij niet zijn opgenomen in een Natura 2000-gebied, al dan niet onder het NNN geschaard en als zodanig planologisch beschermd.

Om schade aan de natuurwaarden waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen (of momenteel nog zijn aangemeld), te voorkomen, bepaalt de Wnb dat projecten en andere handelingen die de kwaliteit van habitats kunnen verslechteren of die een verstorend effect kunnen hebben op opstandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden niet mogen plaatsvinden zonder

² Met uitzondering van een aantal in art 1.3 van Wet natuurbescherming genoemde projecten (van nationaal belang).

vergunning (conform artikelen 2.7, 2.8 en 2.9 van de Wnb). In Aanwijzingsbesluiten wordt door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de bescherming van de Natura 2000-gebieden juridisch vastgelegd. Centraal in de Aanwijzingsbesluiten staan de instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van leefgebieden, natuurlijke habitats en populaties van in het wild levende plant- en diersoorten, waarvoor het betreffende gebied is aangewezen.

De instandhoudingsdoelstellingen ofwel Natura 2000-doelen, geven een concretisering van de hoofddoelstelling van het Natura 2000-netwerk voor Nederland. Instandhoudingsdoelstellingen zijn gericht op het in gunstige staat van instandhouding brengen of houden van habitattypen en soorten. In de Natura 2000-beheerplannen wordt aangegeven hoe de beheerders deze doelen willen realiseren.

Het aanwijzingsbesluit definieert naast de instandhoudingsdoelstellingen de precieze omvang en begrenzing van het aangewezen gebied. Provincies en Rijksoverheid zijn verantwoordelijk voor de realisatie van maatregelen om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. Aanwijzingsbesluiten hebben een onbepaalde looptijd en worden vastgesteld door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit).

Niet enkel activiteiten binnen de grenzen van een Natura 2000-gebied kunnen invloed hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de waarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt 'externe werking' genoemd. Externe werking treedt op wanneer er, ongeacht de locatie, een effectgebied ontstaat als gevolg van het optreden van ruimtelijke overlap tussen een invloedgebied van een instandhoudingsdoelstelling en een invloedgebied van een activiteit die plaatsvindt buiten een Natura 2000-gebied en waarvoor de instandhoudingsdoelstelling gevoelig is. Voor de vergunningverlening betekent dat ook voor activiteiten buiten het gebied getoetst moeten worden in het kader van de Wnb.

Natuurnetwerk Nederland

Met het oog op artikel 1.12, lid 1 van de Wnb draagt de provincie Gelderland zorg voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, het NNN. In Gelderland staat het NNN bekend als het Gelders Natuurnetwerk (GNN). De provincie wijst gebieden aan die tot dit netwerk behoren. Deze gebieden zijn begrensd met een zogenoemde groene contour. Ruimtelijke ontwikkelingen binnen deze groene contour zijn in principe niet toegestaan zodra deze een significant negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van het GNN hebben. Dit wordt geborgd door het planologische beschermingsregime 'nee, tenzij'. Indien er sprake is van significant negatieve effecten, kan de voorgenomen ontwikkeling geen doorgang vinden, tenzij deze voldoet aan enkele randvoorwaarden:

- De ontwikkeling moet van groot openbaar belang zijn;
- Er zijn geen reële alternatieven aanwezig;
- Negatieve effecten worden zoveel mogelijk beperkt.

Wanneer een ruimtelijke ontwikkeling onder bovengenoemde voorwaarden wordt toegestaan, moeten de verloren gegane natuurwaarden worden gecompenseerd. Dit principe staat bekend als natuurcompensatie. De provincie verleent pas medewerking aan een ontwikkeling wanneer ook aan de vereisten van het compensatiebeleid wordt voldaan.

3 Plangebied en werkzaamheden

3.1 Beschrijving onderzoeksgebied

Het plangebied is gelegen aan de Knapzaksteeg 16, gemeente Putten, in de provincie Gelderland. Putten ligt ten zuiden van Harderwijk, ten noordoosten van Nijkerk en ten noorden van Barneveld. De directe omgeving van Putten wordt gekenmerkt door open agrarisch gebied met in het (noord- en zuid) oosten bos- en heidegebieden welke onderdeel zijn van de Veluwe (zie ook afbeelding 3.1).

Het plangebied zelf ligt in het buitengebied van Putten. In het noorden, oosten en zuiden grenst het plangebied aan open agrarisch grasland. In het westen grenst het plangebied aan bomenrij met aan de andere kant open agrarisch grasland. Aan de oostzijde is een toegangsweg aanwezig die het erf verbindt met de Roosendaalseweg. Aan weerszijden van deze toegangsweg is een bomenrij aanwezig.

Afbeelding 3.1: Boven: globale ligging van het plangebied (geel) met in rood de te slopen pluimveestal. Onder: topografische kaart met ligging van het plangebied (rood omcirkeld). Bron: Nationale Risicokaart, bewerking Natuurkompas, 2019.

Wanneer in voorliggende rapportage over het plangebied wordt gesproken, wordt over het volledige perceel gesproken (zie de gele grenslijnen in afbeelding 3.1, bovenste afbeelding). In de huidige situatie bestaat het plangebied uit een boerenerf met daarop twee woningen met tuin, een garage, een pluimveestal, een kleine schuur en agrarisch grasland. Het perceel is ontsloten met een oprit via de Knapzaksteeg. Langs de oprit is een bomenrij aanwezig, overwegend bestaande uit zomereiken. In onderstaande foto's (afbeelding 3.2) wordt een impressie van het plangebied gegeven ten tijde van het veldbezoek.

Afbeelding 3.2: Impressie van het plangebied: Van linksboven naar rechtsonder: de pluimveestal, het interieur van de pluimveestal, de mestvaalt ten noorden van de pluimveestal en het vooraanzicht van de boerderijwoning met voortuin. Foto's: Natuurkompas, 2019.

3.2 Geplande werkzaamheden

De familie is voornemens om de bestemming te wijzigen van 'Agrarisch' naar 'Wonen'. Daarbij wordt de pluimveestal gesloopt. De pluimeestal is op dit moment nog in gebruik. De stalruimte wordt verhuurd aan een lokale agrariër. De gebruikt de pluimveestal als opfokstal voor pekingeenden. Er is geen nieuwbouw voorzien.

4 Werkwijze

De flora- en faunaquickscan is gebaseerd op een habitatschatting. Met behulp van atlasgegevens van onder andere de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992), De Amfibieën en Reptielen van Nederland (Creemers *et al.*, 2009), Atlas van de Nederlandse Vleermuizen (Limpens *et al.*, 1997) en verschillende websites met verspreidingsgegevens en overige informatie (www.ravon.nl, www.zoogdiervereniging.nl en www.verspreidingsatlas.nl) is op voorhand ingeschat welke beschermde soorten mogelijk in het plangebied voorkomen.

Op 27 juni 2019 heeft Natuurkompas het plangebied en de directe omgeving bezocht voor een flora- en faunaquickscan. Ten tijde van het veldbezoek was het helder, droog, stond er een lichte wind van ca. 2-3 Bft. en lag de temperatuur rond de 18° C. Doel van de quickscan is om een indruk te krijgen van de aanwezige habitats en deze te beoordelen op hun geschiktheid voor beschermde dier- en plantensoorten. Ook is er gekeken naar (tekenen van aanwezigheid van) beschermde planten en dieren. Met betrekking tot zoogdieren is speciaal gelet op pootafdrukken, krabsporen, wissels, uitwerpselen, haren, graafsporen, hollen, prooiresten en potentieel geschikte verblijfplaatsen.

Vanwege het éénmalige karakter geeft het veldbezoek slechts een globaal beeld van de aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname. Het veldbezoek heeft daarmee nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie. Zowel het tijdstip (buiten het actieve dagdeel van diverse diergroepen als vleermuizen en uilen) als het éénmalige karakter is hiervoor niet toereikend.

5 Resultaten en effectbeoordeling

In het kader van de Wet natuurbescherming moet er getoetst worden of er bij een ruimtelijke ingreep mogelijk negatieve effecten op beschermde plant- en diersoorten en/of beschermde gebieden plaatsvinden. De voorgenomen plannen zouden kunnen leiden tot biotoopverlies of verstoring. In dit hoofdstuk wordt besproken welke beschermde soorten (mogelijk) voorkomen in het plangebied en welke effecten zij ondervinden van de voorgenomen ingreep. Ook wordt er kort ingegaan op nabijgelegen beschermde natuurgebieden en de mogelijke effecten die zij ondervinden.

5.1 Vaatplanten

In de directe omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van de kartuizer anjer (*Dianthus carthusianorum*). Er zijn geen overige waarnemingen van beschermde vaatplanten bekend. Tijdens het veldbezoek zijn alleen algemene plantensoorten zoals kropaar (*Dactylis glomerata*), Engels raaigras (*Lolium perenne*), paardenbloem (*Taraxacum officinale*) en brede weegbree (*Plantago major*) en boomsoorten zoals zomereik (*Quercus robur*) en valse acacia (*Robinia pseudoacacia*) aangetroffen.

Beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht. Beschermde plantensoorten zijn over het algemeen kritisch qua biotoop en komen overwegend voor in arme tot matig voedselrijke milieus. Het plangebied is grotendeels verhard en de niet-verharde delen zijn grotendeels in cultuur gebracht en hebben een voedselrijk karakter. De kruidige vegetatie, aanwezig op de niet-verharde delen, is kenmerkend voor een verstoord en voedselrijk milieu.

Kartuizer anjer

Kartuizer anjer staat op zonnige, warme en droge, matig voedselarme en uitgesproken stikstofarme, basenrijke en vaak kalkhoudende grond (al of niet lemig zand en mergel) en ook op stenige plaatsen. Ze groeit in schrale- en kalkgraslanden, in bosschages langs bermen en dijken en op leistenhellingen en zandsteenrotsen (www.verspreidingsatlas.nl). Binnen het plangebied is geen geschikt habitat aanwezig. Het plangebied is grotendeels verhard en de niet-verharde delen hebben een voedselrijk karakter. Het voorkomen van de kartuizer anjer binnen het plangebied is hierdoor uitgesloten.

Effectbeoordeling

Doordat er geen streng beschermde plantensoorten voorkomen binnen het plangebied, zijn negatieve effecten beschermde plantensoorten op voorhand uit te sluiten.

5.2 Grondgebonden zoogdieren

Volgens de verspreidingsgegevens van ondermeer de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992) en www.verspreidingsatlas.nl komen er in de omgeving van het plangebied algemeen voorkomende soorten voor als de egel (*Erinaceus erinaceus*), mol (*Talpa europaea*), ree (*Capreolus capreolus*) en konijn (*Oryctolagus cuniculus*) (algemeen beschermde soorten). Daarnaast zijn er ook waarnemingen bekend van de strikt beschermde boomarter (*Martes martes*), das (*Meles meles*), edelhert (*Cervus elaphus*), eekhoorn (*Sciurus vulgaris*) en steenarter (*Martes foina*). Mogelijk komen ook de bunzing (*Mustela putorius*), hermelijn (*Mustela erminea*) en wezel (*Mustela nivalis*) voor in de omgeving van het plangebied. Deze kleine arterachtigen zijn moeilijk waar te nemen en in verhouding tot de meeste andere zoogdiersoorten is er weinig bekend over de verspreiding en trend van deze soorten. Om deze reden worden ook de bunzing, hermelijn en wezel meegenomen in de toetsing.

Alle hierboven genoemde soorten vallen onder art. 3.10 van de Wet natuurbescherming. Voor algemeen voorkomende soorten als de egel, mol, ree en konijn geldt binnen de provincie Gelderland een vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkelingen. Voor boomarter, bunzing, das, edelhert, eekhoorn, hermelijn en wezel is geen vrijstelling afgegeven

Tijdens het veldbezoek zijn geen (sporen van) strikt beschermde grondgebonden zoogdieren waargenomen.

Verspreiding

Binnen het plangebied zijn vrijwel geen ruige delen aanwezig. Het erf zelf is grotendeels verhard of bebouwd. Wel is er in de ligboxenstal een hoop (recent) sloopafval aanwezig en ligt er naast de ligboxenstal een bult aarde. Hierdoor de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van diverse grondgebonden zoogdiersoorten niet op voorhand uit te sluiten.

Boommarter

De boommarter leeft in bossen van allerlei typen en leeftijden. Als rustplaats gebruiken ze vaak boomholten en konijnen-, vossen- en dassenhollen. Ook holtes tussen boomwortels of onder takkenbossen kunnen voldoen als rustplaats. Nesten worden vaak gevonden in oude spechten- en eekhoornholten (www.zoogdiervereniging.nl). Binnen het plangebied zijn geen bomen met geschikte holten of konijnen-, vossen- of dassenhollen aanwezig, waardoor de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van de boommarter in het plangebied is uit te sluiten.

Bunzing

De bunzing komt voor in allerlei verschillende landschapstypen. De soort heeft echter een voorkeur voor kleinschalig landschap met voldoende schuilmogelijkheden en water in de buurt. Dit kunnen oeverbegroeiingen, droge sloten, heggen, houtwallen, bosranden en akkerranden zijn, maar ook meer waterrijke gebieden zoals rietvelden of moerasgebieden. Daarnaast komt de bunzing ook voor in vrij open terreinen, zoals weidegebieden met sloten. Vooral in de winter komt de bunzing ook wel in de buurt van boerderijen voor: daar kunnen ze tussen stobalen en op hooizolders warm blijven, en muizen en ratten bemachtigen.

Als verblijfplaats kan een bunzing gebruik maken van oude hollen van konijn, mol, vos en das. Verblijfplaatsen worden echter ook aangetroffen onder steenhopen, houtmijten, in holle bomen of onder boomwortels. In de winter worden schuilplaatsen gemaakt op warmere plaatsen, zoals onder stro- en hooibalen bij boerderijen. Soms graaft de bunzing ook zelf een hol (www.zoogdiervereniging.nl).

Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen van de bunzing aangetroffen. Er zijn geen konijnen-, vossen- of dassenhollen of andere geschikte holten aangetroffen, waardoor de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van de bunzing in het plangebied is uit te sluiten. Het is echter niet uitgesloten dat de bunzing binnen het plangebied voorkomt. De ruigere delen van het plangebied kunnen fungeren als foerageergebied van de bunzing.

Das

Dassen maken hun grote en opvallende hollen vaak op droge en zandige plaatsen. Ze maken daarnaast gebruik van vaste looproutes die worden gemarkeerd met uitwerpselen (www.zoogdiervereniging.nl). Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen (wissels, burchten, snuitputjes, mestputjes) aangetroffen van dassen. Gezien het karakter van het plangebied (verhard en bebouwd terrein of open agrarisch grasland) worden geen vaste rust- of verblijfplaatsen van de soort verwacht. Mogelijk fungeren de agrarische graslanden wel als foerageergebied van de das. De aanwezigheid van de das in het plangebied is daardoor niet op voorhand uit te sluiten.

Edelhert

Edelherten leefden van oorsprong in open bossen maar zijn aangepast aan allerlei biotopen, van drogere loofbossen en heidevelden tot vochtige milieus als vennen en moerassen. Het edelhert lijkt een voorkeur te hebben voor bosgebieden die grenzen aan grasgebieden en rivierdalen met oobossen. In de winter moet er gras binnen bereik zijn en ook de aanwezigheid van (drink)water is belangrijk (www.zoogdiervereniging.nl). Het plangebied is gelegen in open agrarisch gebied dat wordt onderbroken door enkele kleinere bosjes. Het plangebied is ongeschikt om te fungeren als leefgebied voor het edelhert. De aanwezigheid van het edelhert in het plangebied is uit te sluiten. De waarnemingen van het edelhert zijn afkomstig van de bos- en heidegebieden van de Veluwe.

Eekhoorn

De eekhoorn komt voornamelijk voor in opgaand naaldbos en oud en gemengd bos met veel naaldhout. Hier foerageert de soort op eikels en dennenkegels (www.zoogdiervereniging.nl). In het plangebied zijn meerdere eikenbomen aanwezig. Het plangebied ligt echter vrij geïsoleerd in een open landschap waardoor het onwaarschijnlijk is dat de eekhoorn in het plangebied aanwezig is. Er zijn dan ook geen nesten of overige sporen van de eekhoorn aangetroffen. De aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van de eekhoorn in het plangebied is uit te sluiten.

Hermelijn

De hermelijn komt in alle habitats voor, van open plekken in bossen en houtwallen tot duinen, akkers en vochtig terrein. De enige voorwaarde is dat er voldoende dekking aanwezig is. De soort is dan ook aanwezig in heel het vasteland van Nederland en op Texel. De hermelijn leeft in een hol, meestal een oud mollennest of konijnenhol, en verplaatst zich over het algemeen langs lijnvormige elementen die dekking bieden zoals heggen, muurtjes en langs oevers. Ook maakt de soort hierbij geregeld gebruik van holen van andere dieren. Een hol of gang moet een doorsnede hebben van vijf centimeter (www.zoogdiervereniging.nl).

Binnen het plangebied is een ruigte aanwezig naast de oprijlaan. Mogelijk zijn in de omringende agrarische percelen ook mollennesten en muizenholen aanwezig. Hierdoor is de aanwezigheid van verblijfplaatsen van de hermelijn niet op voorhand uit te sluiten.

Steenmarter

De steenmarter is een soort die voorkomt in en nabij grote steden, dorpen en boerenerven en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast. Van steenmarters is bekend dat ze rust- en verblijfplaatsen creëren in kruipruimtes en loze ruimtes tussen plafonds, muren en zolders in huizen en andere gebouwen (www.zoogdiervereniging.nl). Op het erf een schuur en een pluimveestal aanwezig. De te slopen pluimveestal is nauwkeurig geïnspecteerd op sporen (uitwerpselen, prooi-resten) van de steenmarter. Deze zijn niet aangetroffen. Hierdoor is de aanwezigheid van de steenmarter uitgesloten.

Wezel

De wezel leeft bij voorkeur in open, droog natuur- en cultuurlandschap. De soort wordt aangetroffen in veel verschillende biotopen zoals bossen, duinen, wei- en akkerlanden. De wezel komt over het algemeen in droger gebied voor dan de hermelijn. Echter overal waar woelmuizen ontbreken, ontbreekt ook de wezel. De soort heeft een voorkeur voor dekking in de vorm van bijvoorbeeld bosschages, houtstapels of heggen. Ook bewonen ze vaak oude holen van muizen, ratten en konijnen die bekleed wordt met veren of haren van prooidieren (www.zoogdiervereniging.nl).

Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen van de wezel aangetroffen. In het agrarisch grasland zijn zeer waarschijnlijk diverse muizenholen aanwezig die kunnen fungeren als leefgebied en/of verblijfplaats van de wezel. De aanwezigheid van de wezel kan niet worden uitgesloten.

Effectbeoordeling

Gezien de aanwezige habitats is de aanwezigheid van verblijfplaatsen of foerageergebied van bunzing, hermelijn en wezel niet uit te sluiten. Ook is niet uit te sluiten dat de das foerageert in de omringende agrarische percelen. De bestemmingswijziging op zichzelf heeft geen effect op deze dieren. Het wijzigen van de bestemming 'Agrarisch' naar 'Wonen' leidt niet tot een wijziging van het bestaande landgebruik en daarmee niet tot effecten op eventuele verblijfplaatsen of foerageergebied.

Naast een bestemmingswijziging is er ook sprake van de sloop van de pluimveestal. De pluimveestal is ongeschikt om verblijfplaatsen voor de betreffende soorten te bevatten. De stal is nog volop in gebruik en geschikte verblijfplaatsen zijn niet aanwezig. Het is uitgesloten dat de sloop leidt tot negatieve effecten op eventuele verblijfplaatsen.

De agrarische graslanden kunnen fungeren als foerageergebied voor de bunzing, das, hermelijn en wezel. Met de voorgenomen plannen is geen sprake van een wijziging van inrichting van deze

graslanden. Hierdoor kunnen de graslanden ook in de toekomstige situatie fungeren als leefgebied voor de genoemde soorten.

5.3 Vleermuizen

Volgens de verspreidingsgegevens (Broekhuizen *et al.*, 1992; Limpens *et al.*, 1997; www.verspreidingsatlas.nl) komen in de omgeving van het plangebied soorten voor als gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), franjestaart (*Myotis nattereri*), meervleermuis (*Myotis dasycneme*) en watervleermuis (*Myotis daubentonii*). Alle vleermuissoorten vallen onder art. 3.5 van de Wet natuurbescherming en zijn daarmee strikt beschermd. Er is geen vrijstelling mogelijk.

Vleermuizen kunnen globaal opgedeeld worden in boombewonende soorten zoals de rosse vleermuis en gebouwbewonende soorten zoals de gewone dwergvleermuis. Er zijn ook soorten die zowel gebouwen als bomen bewonen. Er wordt onderscheid gemaakt in typen verblijfplaatsen. Er zijn bijvoorbeeld kraamverblijven, paarverblijven en winterverblijven. Elk van deze verblijfplaatsen wordt op een ander moment in het jaar bewoond.

Boombewonende vleermuizen

Tijdens het veldbezoek is het plangebied doorzocht op het voorkomen van vaste rust- en verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen. In de berm van de oprit en in het verlengde daarvan staan enkele zomereiken en valse acacia's. De bomen zijn nauwkeurig geïnspecteerd op de aanwezigheid van holten en loszittende stukken bast. Deze zijn niet aangetroffen. De valse acacia's bevatten echter diepe groeven in de bast. Het is bekend dat ruige dwergvleermuizen in de paartijd gebruik kunnen maken van deze diepe groeven als verblijfplaats (persoonlijke waarneming). De aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen kan daarom niet op voorhand worden uitgesloten.

Gebouwbewonende vleermuizen

Gebouwbewonende vleermuizen hebben hun verblijfplaats achter bijvoorbeeld gevelbetimmering, in spouwmuren, achter dakbeschot en achter luiken (BIJ12, 2017a; Dietz *et al.*, 2011).

De pluimveestal is nauwkeurig geïnspecteerd op mogelijke sporen en verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen. De grond grenzend aan de gevels is nagezocht op uitwerpselen. De pluimveestal is opgetrokken uit baksteen maar bevat geen toegankelijke spouwmuur, open stootvoegen ontbreken. De stal bevat een asbestplaten dak. Aan de binnenzijde is dit dak voorzien van isolatieplaten met een toplaag van aluminiumfolie. Dit materiaal biedt onvoldoende grip aan vleermuizen, waardoor het dak ongeschikt is om te fungeren als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen.

De pluimveestal bevat ook gdaklijsten. Deze sluiten vrijwel naadloos aan op de gevel, waardoor de betimmering geen ruimte biedt aan vleermuizen om achter weg te kruipen, zie ook afbeelding 5.1. Bovendien zijn de daklijsten over vrijwel de gehele lengte bedekt met spinnenwebben. De aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen in de pluimveestal wordt uitgesloten.

Afbeelding 5.1: Nauw aansluitende daklijsten van de pluimveestal. Foto: Natuurkompas, 2019.

Vaste vliegroutes

Vleermuizen staan erom bekend dat ze vaak jarenlang gebruik maken van vaste vliegroutes tussen de verblijfplaats en het foerageergebied. Hierbij volgen ze bestaande lijnvormige elementen in het landschap, zoals bomenrijen. Het behoud van dergelijke lijnvormige elementen is cruciaal voor de instandhouding van het leefgebied van vleermuizen. Binnen het plangebied is aan de westzijde en in het verlengde van de oprit een korte rij zomereiken en valse acacia's aanwezig. Deze bomenrijen vormen echter geen duidelijke lijnvormige structuur, ze staan op zichzelf en vormen geen verbinding met andere lijnvormige structuren. Hierdoor is de aanwezigheid van een vaste vliegroute uitgesloten.

Essentieel foerageergebied

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen leven van insecten. Zij foerageren daarom op plaatsen waar veel insecten aanwezig zijn. Voorbeelden van veel voorkomende foerageergebieden zijn openingen op kruinhoogte tussen bomen, boven water en in de luwte van dijken. Als een dergelijk foerageergebied van zeer groot belang is voor vleermuizen van een bepaalde verblijfplaats, kan gesproken worden van een essentieel foerageergebied. Als een dergelijk foerageergebied verloren gaat, verdwijnt de voedselvoorziening van deze vleermuizen, waardoor ze hun verblijfplaats mogelijk moeten verlaten. Het verdwijnen van het foerageergebied leidt zo tot het niet meer functioneren van de verblijfplaats. Dergelijk essentieel foerageergebied is beschermd onder de Wet natuurbescherming

Het erf en de agrarische graslanden vormen geschikt foerageergebied voor verschillende vleermuissoorten. Het is echter niet te verwachten dat het plangebied essentieel foerageergebied vormt voor een populatie vleermuizen. Het erf is namelijk grotendeels verhard. De agrarische graslanden zijn daarnaast ingezaaid met een commercieel grasmengsel waardoor er relatief weinig insecten aangetrokken worden. Bovendien bieden de graslanden weinig beschutting. In de directe omgeving van het plangebied is vergelijkbaar foerageergebied aanwezig waar vleermuizen voedsel kunnen vinden. Dit betreft onder andere de tuinen van de nabijgelegen woningen in de directe omgeving, de agrarische percelen in de directe omgeving en het kleinschalige cultuurlandschap op ca. 1.200 meter ten zuiden van het plangebied. Het is daarom uitgesloten dat het plangebied een essentieel foerageergebied voor vleermuizen vormt.

Effectbeoordeling

Er worden geen bomen gekapt, waardoor negatieve effecten op boombewonende vleermuizen zijn uit te sluiten. Vaste vliegroutes en essentieel foerageergebied zijn afwezig binnen het plangebied, waardoor negatieve effecten op deze elementen zijn uit te sluiten.

De te slopen pluimveestal is ongeschikt om te fungeren als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen. De overige panden zijn niet geïnspecteerd maar blijven met de voorgenomen plannen behouden, waardoor er geen sprake is van negatieve effecten op eventuele vaste rust- en verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten in deze gebouwen.

5.4 Vogels

Alle vogelsoorten zijn tijdens het broedseizoen beschermd. De bescherming geldt vooral voor de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half juli. Er wordt in de Wet natuurbescherming echter geen vaste periode gehanteerd voor het broedseizoen.

Broedseizoen

Voor een begrip als 'broedseizoen' is geen standaardperiode te hanteren. Afhankelijk van de soort en weersomstandigheden in een bepaald jaar kunnen soorten veel eerder of juist later broeden dan normaal het geval zou zijn. Dit kan zelfs per regio verschillen. Voor de wet is van belang of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De vaak geciteerde periode 15 maart t/m 15 juli is dus slechts een indicatie. De periode januari tot begin oktober kan theoretisch door broedvogels nog gebruikt worden als een broedperiode. Voor aanvang van de werkzaamheden dient altijd op broedgevallen gecontroleerd te worden.

Jaarrond beschermde vogelsoorten

Van sommige vogelsoorten zijn de vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond beschermd. Dit houdt in dat hun nesten het hele jaar door beschermd zijn. Binnen deze categorie worden vijf subcategorieën onderscheiden:

1. Nesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats. Een voorbeeld van een soort die een dergelijk nest heeft is de steenuil (*Athene noctua*).
2. Nesten van koloniebroeders die elk jaar terugkeren om op dezelfde plaats te broeden. Deze soorten zijn zeer honkvast of zijn afhankelijk van bebouwing of specifieke biotopen. Een voorbeeld van een soort die een dergelijk nest heeft is de huismus (*Passer domesticus*).
3. Nesten van solitaire vogels die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en afhankelijk zijn van bebouwing of honkvast zijn. Een voorbeeld van een soort die een dergelijk nest heeft is de ooievaar (*Ciconia ciconia*).
4. Vogelsoorten die elk jaar gebruik maken van hetzelfde nest en zelf nauwelijks in staat zijn om een nest te bouwen. Een voorbeeld van een dergelijke soort is de buizerd (*Buteo buteo*).
5. Nesten van vogels, die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar ervoor hebben gebroed of de directe omgeving ervan, maar dan wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Deze soorten zijn buiten het broedseizoen niet beschermd, maar vragen wel extra onderzoek, omdat ze jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dit rechtvaardigen. Voorbeelden van soorten zijn de spreeuw (*Sturnus vulgaris*) en boerenwaluw (*Hirundo rustica*).

Tijdens het veldbezoek zijn de vogelsoorten houtduif (*Columba palumbus*), boerenwaluw en steenuil waargenomen. Nesten van de houtduif zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd en niet daarbuiten. De boerenwaluw valt onder categorie 5 en de steenuil valt onder categorie 1 (zie hierboven). De bewoners hebben aangegeven reeds jarenlang een koppel steenuiltjes op het erf te hebben. Zij vermoeden dat de vogels broeden in de pluimveestal.

Boerenwaluw

Nesten zijn van deze soort zijn enkel jaarrond beschermd indien er sprake is van ecologisch zwaarwegende redenen. Dat is vrijwel enkel het geval indien er in de directe omgeving geen alternatieve nestlocaties aanwezig. In dit geval liggen er in de omgeving meerdere agrarische bedrijven met erven met opstallen die kunnen fungeren als nestlocatie voor deze soorten waardoor het jaarronde beschermingsregime voor nesten van deze soorten vervalt. Er zijn bovendien geen nesten van de boerenwaluw aangetroffen in het plangebied.

Steenuil

De pluimveestal is nauwkeurig geïnspecteerd op sporen van de steenuil. Hierbij is een jonge steenuil waargenomen in één van de ventilatiekanalen van de pluimveestal, zie ook afbeelding 5.2. Iets later is

tijdens het veldbezoek nog een opvliegende adulte steenuil waargenomen. Dit dier leek afkomstig van het dak van het ventilatiekanaal.

De steenuil is opgenomen in de Rode Lijst 2004 van bedreigde vogelsoorten, met als status kwetsbaar. Het leefgebied van de steenuil is jaarrond beschermd. Veranderingen in het leefgebied kunnen grote impact hebben op het voortbestaan van deze soort. Steenuilen leven territoriaal. In Nederland varieert de oppervlakte van een territorium vaak tussen de 5 en 30 hectare (BIJ12, 2017). De oppervlakte is vooral afhankelijk van de kwaliteit van het gebied (aanwezigheid van voldoende prooidieren). Het leefgebied van een steenuil beperkt zich ongeveer een straal van circa 300 meter vanuit een erf dat als broedlocatie dient.

Afbeelding 5.2: Een jong exemplaar van de steenuil, zittend op de klep van één van de ventilatiekanalen van de pluimveestal. Op de kop is nog enig dons aanwezig. Foto: Natuurkompas, 2019.

Nestlocaties en vaste rust- en verblijfplaatsen van de steenuil zijn jaarrond beschermd. Van belang is of het territorium van de steenuil nog een functionele leefomgeving vormt na de sloop van de opstallen. In het Kennisdocument Steenuil (BIJ12, 2017) wordt onderscheid gemaakt in verblijfplaatsen en wordt de functionele leefomgeving als volgt omschreven:

"De steenuil heeft twee soorten verblijfplaatsen: nestplaatsen en overige rust en verblijfplaatsen. Steenuilen gebruiken hun nestplek ook buiten de voortplantingsperiode. Ze hebben daarnaast ook andere plekken op het erf of elders in het territorium die ze regelmatig gebruiken. Dit ook om parasietinfecties tegen te gaan. Het mannetje gebruikt een verblijfplek in de directe omgeving van het nest als het vrouwtje aan het broeden is. Overdag verblijven de uilen tijdens rustperiodes vaak op vaste roestplekken. Dit doen ze in de dekking van beplanting of gebouwen of in de nestholte.

Al deze plekken (hiermee wordt verwezen naar overige verblijfplaatsen en dus ook de roestplaatsen) worden niet gerekend tot de vaste rust- en verblijfplaatsen, maar zijn wel onderdelen van de functionele leefomgeving die hoort bij de nestplaats."

De functionele leefomgeving van een voortplantingsplaats en van een vaste rust- of verblijfplaats is de omgeving van die plaatsen die nodig is om ze als zodanig te laten functioneren. Een voortplantingsplaats (nest) kan alleen succesvol als zodanig functioneren als er voldoende habitat van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen voortplanten. Het hele proces van eieren leggen tot en met het opgroeien van de jongen moet er plaats kunnen vinden. Daarnaast moet de functionele leefomgeving het hele jaar voldoende voedsel leveren en voldoende veiligheid bieden.

De steenuil volgt vaak lijnvormige elementen en andere plekken die beschutting geven op weg naar zijn voedselplekken. Hij is ook in staat om zonder die beschutting rechtstreeks naar een favoriete

voedselplek te vliegen. De grootte van het gebied dat tot de functionele leefomgeving hoort, is afhankelijk van de plaats van het voedselaanbod en de hoeveelheid voedsel.

Effectbeoordeling

Algemene broedvogelsoorten

Binnen het plangebied en in de pluimveestal kunnen diverse algemene vogelsoorten tot broeden komen. De bestemmingswijziging op zichzelf heeft geen effect op nesten van deze soorten. Het wijzigen van de bestemming 'Agrarisch' naar 'Wonen' leidt niet tot een wijziging van het bestaande landgebruik en daarmee niet tot effecten op eventuele nesten.

Met de voorgenomen plannen wordt de pluimveestal gesloopt. Wanneer de sloopwerkzaamheden plaatsvinden tijdens het broedseizoen kan dit leiden tot beschadiging en vernietiging van nesten en het doden en verwonden van jonge vogels. Dit is een overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 3.1, lid 1 en 2 van de Wet natuurbescherming. Hiervoor kan geen ontheffing worden verkregen. De sloop van de gebouwen dient daarom buiten het broedseizoen plaats te vinden.

Steenuil

Het erf is onderdeel van het territorium van de steenuil. Er is sprake van een nestlocatie in de pluimveestal. Waarschijnlijk bevat de pluimveestal ook overige rust- en verblijfplaatsen (uitkijk- en roestplaatsen). Met de sloop gaan de nestlocatie en deze overige verblijfplaatsen verloren. Het nest van de steenuil valt ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- en verblijfplaats' zoals beschreven in artikel 3.1, lid 2 van de Wnb. Het nest is daarom jaar rond beschermd. Het foerageergebied wordt met de voorgenomen sloop en herinrichting van het erf niet aangetast. De voorgenomen plannen leiden daarmee tot overtreding van artikel 3.1, lid 1 en 2 van de Wnb. Hiervoor is een ontheffing noodzakelijk.

Onderdeel van een ontheffingsvragen vormen het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen om de aantasting van het territorium van de steenuil te ondervangen. Deze maatregelen worden besproken in hoofdstuk 6.

5.5 Reptielen en amfibieën

Uit de beschikbare verspreidingsgegevens (RAVON) blijkt dat in de omgeving van het plangebied waarnemingen bekend zijn van hazelworm (*Angius fragilis*), levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*), heikikker (*Rana arvalis*), kamsalamander (*Triturus cristatus*) en poelkikker (*Pelophylax lessonae*). Tijdens het veldbezoek zijn geen reptielen of amfibieën waargenomen. Mogelijk komen er wel enkele algemene amfibiesoorten voor als bruine kikker (*Rana temporaria*) en gewone pad (*Bufo bufo*). Voor deze soorten geldt echter een vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkelingen.

Hazelworm

De hazelworm leeft bij voorkeur in bossen, bosranden, houtwallen en heidegebieden. Daarmee heeft de soort een voorkeur voor enigszins vochtige, met dichte vegetatie bedekte gebieden. De meeste waarnemingen worden gedaan op bos- en heideterreinen (www.ravon.nl). Binnen het plangebied is dichte vegetatie afwezig. Het erf is grotendeels verhard en daarmee ongeschikt voor de hazelworm. De omringende agrarische graslandpercelen bieden onvoldoende dekking voor de hazelworm. De aanwezigheid van de hazelworm is daarmee uit te sluiten.

Levendbarende hagedis

De levendbarende hagedis leeft bij voorkeur op vochtige heide, heide met vennen, in structuurrijke weg- en spoorbermen en ruigten. Het is een soort die kan voorkomen in gebieden met een relatief hoge verstoringgraad (www.ravon.nl). De levendbarende hagedis is tijdens het veldbezoek niet aangetroffen en wordt, gezien de aanwezige biotopen (grotendeels verhard terrein en agrarisch grasland), ook niet verwacht. De aanwezigheid van de levendbarende hagedis is uit te sluiten.

Heikikker

De heikikker komt met name voor in vochtige heidegebieden, waar sprake is van veenvorming. Daarnaast wordt hij ook veel aangetroffen in hoog- en laagveengebieden. Ook vochtige schraalgraslanden, duinvalleien, bosranden, oevers en uitwaarden van meren en rivieren en komkleigebieden maken onderdeel uit van het leefgebied van deze soort. De aanwezigheid van laag struweel en hoge kruidige gewassen is hier van belang. Het voortplantingsbiotoop van de heikikker bestaat uit ondiepe wateren met oevervegetatie. Het water zelf is vaak enigszins zuur met een pH van 4 – 5,5 en voedselarm (www.ravon.nl). Binnen het plangebied is dergelijk habitat niet aanwezig, waardoor de aanwezigheid van leefgebied en voortplantingswateren van de heikikker kan worden uitgesloten.

Kamsalamander

De kamsalamander komt voornamelijk voor in matig voedselrijke tot voedselrijke en stilstaande wateren met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie (www.ravon.nl). Binnen het plangebied is dergelijk habitat niet aanwezig, waardoor de aanwezigheid van voortplantingswateren van de kamsalamander kan worden uitgesloten.

Poelkikker

De poelkikker is een zon- en warmteminnende soort met een voorkeur voor onbeschaduwde wateren. De oeverzone moet bij voorkeur goed begroeid zijn. Het water is vaak vrij omvangrijk of maakt deel uit van een groter complex van wateren. Het is een kritische soort, die houdt van voedselarm, schoon water. De poelkikker heeft een voorkeur voor zwak zure, stilstaande wateren in bos- en heidegebieden op de hogere zandgronden. De soort komt voor in vennen, poelen en watergangen in hoogveengebieden, en in uiterwaarden. Poelkikkers overwinteren meestal op het land en niet in het water (www.ravon.nl). Binnen het plangebied is geen geschikt habitat aanwezig. De aanwezigheid van de poelkikker is uitgesloten.

Effectbeoordeling

Doordat er geen streng beschermde reptielen- en amfibiesoorten voorkomen binnen het plangebied, zijn negatieve effecten op deze soortgroepen op voorhand uit te sluiten.

5.6 Overige beschermde soorten

Uit de beschikbare verspreidingsgegevens blijkt dat in de omgeving van het plangebied het gentiaanblauwtje (*Phengaris alcon*) en de zilveren maan (*Boloria selene*) zijn waargenomen. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde ongewervelden waargenomen.

Gentiaanblauwtje

Het gentiaanblauwtje wordt aangetroffen in natte heide, vochtige heischrale graslanden en blauwgraslanden. Het gebied moet open plekken bevatten waar klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonante*) groeit; exemplaren die in een ruigere vegetatie groeien worden minder vaak gebruikt. Daarnaast is het gentiaanblauwtje afhankelijk van de aanwezigheid van enkele specifieke mierensoorten (de rupsen van deze vlindersoorten verpoppen in mierennesten). De bossteekmier (*Myrmica ruginodis*) bouwt haar nesten in hooggelegen en relatief droge, dichte en koele vegetaties. De moerassteekmier (*Myrmica scabrinodis*) kiest juist lager gelegen, vochtige, open en warme plaatsen uit.

Omdat het gentiaanblauwtje zowel afhankelijk is van de klokjesgentiaan als van de waardmier, moet het leefgebied op kleine schaal een afwisselende structuur hebben, met zowel open plekken voor de gentianen als oudere vegetaties met mierennesten. Een populatie moet de beschikking hebben over ten minste 500 bloeiende gentianen die in een hoge dichtheid (ca. 10-15 planten per 100 m²) groeien. Hierom moet het leefgebied minimaal 0,5 hectare groot zijn, bij voorkeur meer dan 5 hectare. Bovendien heeft het leefgebied een hoge grondwaterstand nodig maar het mag na de winter nooit langdurig onder water staan. Daarom kan de biotoop niet te klein zijn en is deze vaak onderdeel van een groter natuurgebied met een stabielere grondwaterstand (www.verspreidingsatlas.nl).

Binnen het plangebied is geen geschikt leefgebied voor het gentiaanblauwtje aanwezig. Het plangebied is deels verhard en volledig in cultuur gebracht, waardoor geschikt habitat voor klokjesgentiaan en de waardmieren ontbreekt. Hierdoor is het voorkomen van leefgebied van het gentiaanblauwtje uitgesloten.

Zilveren maan

De zilveren maan is een zeldzame vlindersoort die voorkomt in natte tot vochtige, schrale graslanden en bloemrijke hooi- of rietlanden. In het leefgebied moet het moerasviooltje (*Viola palustris*) (de waardplant van deze soort) in voldoende aantallen en dichtheden voorkomen (www.vlinderstichting.nl). Binnen het plangebied is geen geschikt leefgebied aanwezig en de aanwezigheid van het moerasviooltje is uitgesloten, waardoor de aanwezigheid van de zilveren maan is uitgesloten.

Overig

Voor overige beschermde soorten is geen geschikt biotoop aanwezig. Overige beschermde insectensoorten zijn veelal zeldzaam en eisen een specifiek habitat. Beschermde vlindersoorten komen vooral voor in kruidenrijke en soortenrijke graslanden, heiden, venen en (vochtig) bos (Bos *et al.*, 2007). Beschermde libellensoorten leven met name in veengebieden, nabij beekjes of rivieren en bij vennen op de hogere zandgronden. Beschermde keversoorten zijn gebonden aan oude, rottende boomstronken in bosgebieden of komen zeldzaam voor in (groter) permanent, helder open water van goede kwaliteit op veengrond (eis-nederland.nl).

De Europese rivierkreeft komt op slechts 1 plek voor in Nederland, te weten landgoed Warnsborn bij Arnhem. De Bataafse stroommossel is uit ons land verdwenen en de platte schijfhoren komt lokaal voor in laagveengebieden en het rivierengebied, in helder, stilstaand of zeer zwak stromend water met rijke plantengroei, in zowel meren, sloten als plassen (www.anemoon.org, www.verspreidingsatlas.nl). Beschermde vissoorten komen voor in diverse typen watergangen.

In het betreffende plangebied is geen sprake van open water, bos, soortenrijk grasland, heide of veen. Leefgebied voor deze soorten is hierdoor niet aanwezig. Overige beschermde insecten, andere ongewervelden en vissen zijn daarom niet te verwachten in het plangebied.

Effectbeoordeling

Doordat er geen overige streng beschermde soorten voorkomen zijn negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op overige beschermde soorten uit te sluiten.

5.7 Samenvatting

In onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de mogelijk aanwezige beschermde soorten en de mogelijke effecten die zij kunnen ondervinden.

Tabel 5.1: Overzicht met de mogelijk aanwezige soorten en de negatieve effecten die zij ondervinden.

Soortgroep	Aanwezig	Soorten	Mogelijk effect	Wnb-artikel
Vaatplanten	Nee	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Grondgebonden zoogdieren	Ja	Bunzing, hermelijn en wezel	Geen	n.v.t.
Vleermuizen	Ja	Ruige dwergvleermuis	n.v.t	n.v.t

Vogels	Ja	Houtduif en overige algemeen voorkomende soorten	Verstoren, doden en verwonden van individuen en aantasten en vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen	3.1, lid 1, 2 en 4.
Vogels met jaarrond beschermde nesten	Ja	Steenuil	Verstoren, doden en verwonden van individuen en aantasten en vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen	3.1, lid 1, 2 en 4.
Reptielen en amfibieën	Nee	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Overige soorten	Nee	n.v.t	n.v.t	n.v.t

6 Mitigatie en compensatie

Door het nemen van mitigerende maatregelen kunnen de negatieve effecten van de sloopwerkzaamheden op de steenuil worden beperkt. Desondanks kunnen niet alle effecten worden weggenomen, waardoor er ook compenserende maatregelen getroffen moeten worden en een ontheffing aangevraagd moet worden. Hieronder worden enkele mitigerende en compenserende maatregelen beschreven die getroffen moeten worden. Het is mogelijk dat in de te verlenen ontheffing daarnaast nog aanvullende maatregelen worden opgenomen.

- De werkzaamheden moeten buiten het kwetsbare seizoen van de steenuil worden uitgevoerd, dat wil zeggen buiten de periode van februari tot en met juli;
- Voor elk nest dat verloren gaat, worden minimaal twee nieuwe nestlocaties aangeboden. Dit kan in de vorm van marterwerende steenuilkasten;
- De vervangende nestlocaties moeten binnen het bestaande territorium en zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke nestlocatie worden geplaatst;
- De nesten worden op een geschikte plek opgehangen. In de omgeving moet voldoende dekking en voedsel aanwezig zijn. De fruitbomen in de voortuin vormen een geschikte locatie voor het plaatsen van dergelijke kasten.
- De nesten worden minimaal drie maanden voor de start van de werkzaamheden geplaatst en zijn bij voorkeur in de periode september tot december aanwezig zodat de vogels kunnen wennen aan de nieuwe locaties;
- De bestaande nestlocatie moet voorafgaand aan de start van het broedseizoen ongeschikt gemaakt worden. In dit geval kan dat gerealiseerd worden door het isolatiemateriaal aan de binnenzijde van het dak te verwijderen. Wat resteert is een asbestplaten dak dat geen nestmogelijkheden biedt voor de steenuil. Deze maatregel moet voor de start van de werkzaamheden en na het (tijdig) realiseren van de alternatieve nestkasten worden uitgevoerd.

7 Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusies

In het kader van de Wet natuurbescherming is nagegaan of er met de voorgenomen plannen vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde diersoorten worden aangetast. De voorgenomen plannen kunnen leiden tot biotoopverlies of verstoring. Plannen die ertoe leiden dat het plangebied minder geschikt is als foerageergebied voor dieren, zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij er in de onmiddellijke omgeving van het plangebied geen alternatieve geschikte foerageergebieden aanwezig zijn.

Algemeen voorkomende soorten

Binnen het plangebied komt een aantal algemeen voorkomende soorten voor. Deze soorten vallen allemaal onder 3.10 van de Wet natuurbescherming. Voor deze soorten heeft de provincie Gelderland een vrijstelling afgegeven voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat voor de werkzaamheden geen ontheffing voor deze soorten nodig is.

Strikt beschermde soorten

Voor soorten die vallen onder art. 3.1, 3.5 of 3.10 van de Wet natuurbescherming en waarvoor geen vrijstelling is afgegeven, geldt dat bij aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing moet worden aangevraagd. In de direct omliggende agrarische percelen kunnen verblijfplaatsen van bunzing, hermelijn en wezel aanwezig zijn en kunnen de agrarische graslanden fungeren als foerageergebied voor bunzing, das, hermelijn en wezel. Ook kunnen algemeen voorkomende broedvogelsoorten tot broeden komen binnen het plangebied.

Kleine marterachtigen en das

De aanwezigheid van verblijfplaatsen van hermelijn en wezel of foerageergebied van bunzing, das, hermelijn en wezel in de agrarische graslanden rondom het plangebied is niet uit te sluiten. De te slopen pluimveestal is echter ongeschikt om verblijfplaatsen voor de betreffende soorten te bevatten. De sloop leidt daardoor niet tot negatieve effecten op eventuele verblijfplaatsen. Met de voorgenomen plannen is geen sprake van een wijziging van inrichting van de omringende graslanden. Hierdoor kunnen de graslanden ook in de toekomstige situatie fungeren als leefgebied voor de genoemde soorten. Een nader onderzoek naar de das of kleine marterachtigen is niet noodzakelijk. Ook is er geen noodzaak om een ontheffing voor het verstoren, aantasten of vernietigen van foerageergebied of verblijfplaatsen van dassen of kleine marterachtigen aan te vragen.

Algemeen voorkomende broedvogels

Bij de start van de werkzaamheden in het broedseizoen kunnen broedende vogels worden verstoord en/of nesten met eieren en jongen worden aangetast. Dit is een overtreding van art. 3.1. lid 1, 2 en 4 van de Wet natuurbescherming. Hiervoor kan geen ontheffing worden aangevraagd. De sloop van de pluimveestal moet daarom plaatsvinden buiten het broedseizoen, dat grofweg loopt van 15 maart tot 15 juli, of reeds voorafgaand aan het broedseizoen worden opgestart en continue plaatsvinden. Door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren worden negatieve effecten op broedvogels voorkomen. Er is dan geen sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming.

Steenuil

Het erf is onderdeel van het territorium van de steenuil. Er is sprake van een nestlocatie in de pluimveestal. Deze stal fungeert ook als zit- en uitkijkpunt. De omringende graslanden en de voortuin met fruitbomen vormen het foerageergebied van dit koppel steenuilen. Het foerageergebied wordt met de voorgenomen sloop van de pluimveestal niet aangetast. Met de sloop gaan de nestlocatie en e zit- en uitkijkplaats verloren.

De voorgenomen plannen leiden daarmee tot overtreding van artikel 3.1, lid 1, 2 en 4 van de Wnb voor de steenuil. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan een overtreding van art. 3.1, lid 4

worden voorkomen. Voor de overige overtredingen is een ontheffing noodzakelijk. Hiervoor moet een ontheffingsaanvraag ingediend worden bij de Provincie Gelderland.

7.2 Aanbevelingen

Naast de consequenties vanuit de Wet natuurbescherming is er ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied. Hiertoe valt te denken aan:

- Het planten van inheemse, besdragende bomen en struiken voor vogels en vleermuizen;
- Het creëren van hoekjes met ruigten of andere schuilmogelijkheden voor kleine zoogdieren. Hiermee wordt ook het aanbod aan prooidieren voor de steenuil vergroot;
- Het plaatsen van 1 of meerdere nestkasten voor bijv. koolmezen (*Parus major*) of pimpelmezen (*Cyanistes caeruleus*). Deze soorten vormen een natuurlijke bestrijder van bijv. de buxusmot (*Cydalima perspectalis*) en eikenprocessierups (*Thaumetopoea processionea*).
- Indien er kasten voor koolmezen of pimpelmezen worden geplaatst, kan er ook worden gedacht aan het plaatsen van 1 of meer bad- en drinkschalen voor vogels. Met de warmere zomers van de afgelopen jaren hebben vogels en andere dieren soms moeite om voldoende drinkwater te vinden.

Bronnenlijst

Literatuur

- BIJ12. 2017a. *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis* *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12, 2017b. *Kennisdocument Steenuil* *Athena noctua*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.
- Bos, F., Wasscher, M. & Reinboud, W., 2007. *Veldgids libellen*, 5^e volledig herziene druk. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Broekhuizen, S., Hoekstra, B., van Laar, V., Smeenk, C. & Thissen, J.B.M., 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*, uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Creemers, R.C.M. & van Delft J.J.C.W. (RAVON), 2009. *De amfibieën en reptielen van Nederland*. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey Nederland, Leiden.
- Dietz, C., von Helversen, O. & Nill, D., 2011. *Vleermuizen. Alles soorten van Europa en Noordwest-Afrika*, uitgeverij De Fontein|Tirion Uitgevers B.V., Utrecht.
- Limpens, H., Mostert, K. & Bongers, W., 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*, uitgeverij KNNV, Utrecht.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2018. *Vogelatlas van de Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering*. Tweede druk, Kosmos uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

Websites

- Website Stichting Anemoon (www.anemoon.org).
- Website EIS-Nederland (www.eis-nederland.nl).
- Website FLORON (www.verspreidingsatlas.nl).
- Website Nederlandse Risicokaart (nederland.risicokaart.nl).
- Website Provincie Gelderland (www.gelderland.nl).
- Website RAVON (www.ravon.nl).
- Website overheid (www.rijksoverheid.nl).
- Website soortenbank (www.soortenbank.nl).
- Website telmee (www.telmee.nl).
- Website vlinderstichting (www.vlinderstichting.nl).
- Website zoogdiervereniging (www.zoogdiervereniging.nl).